

HOL TARTUNK?

Az MSZT oktatásszociológiai szakosztályának és a
WJLF neveléstudományi tanszékének konferenciája
Kozma Tamás 80. születésnapjára

WESLEY JÁNOS LEKÉSZKÉPZŐ FŐISKOLA

BUDAPEST 2019

HOL TARTUNK?

Az MSZT oktatásszociológiai szakosztályának és a WJLF
neveléstudományi tanszékének konferenciája Kozma
Tamás 80. születésnapjára

Időpont:

2019 április 23. - 24.

Helyszín:

Wesley János Lelkészképző Főiskola 1086 Budapest,
Dankó utca 11. Kline terem

Szerkesztő: Nagy Péter Tibor

Tördelőszerkesztő: Grossen Györgyi

Kiadványszerkesztő: Tóth Tamás

Wesley János Lelkészképző Főiskola, Budapest 2019

ISBN 978-615-5048-47-0

TARTALOM

KOZMA, MEGINT	7
PROGRAM	12
REZÜMÉK	16
 BAJOMI IVÁN	 16
A kutatási expanzió évtizedei és kutatások terének leszűkítése • Decades of research expansion and reducing of space for research on education	
 BORECZKY ÁGNES	 18
A modern tánc kialakulása Európában és Magyaror- szágon • The Makers of Modern Dance in Europe and Hungary	
 BENEDEK ANDRÁS	 20
A magyar duális szakképzés szelleme • The spirit of Hungarian dual vocational education	
 BIRÓ ZSUZSANNA HANNA	 21
Pedagógiai paradigmák • Paradigms in Education	
 BUDA ANDRÁS	 23
Digitálisan újragondolt nevelésszociológia • Sociology revisited from the digital perspective	
 CSEPELI GYÖRGY - MURÁNYI ISTVÁN	 25
Kooperációs tanulási kísérlet az iskolai osztályterm- ben • Cooperative learning in the classroom: an expe- rimental study	

DARVAI TIBOR	26
Szocialista neveléslélektanok a hatvanas években • Socialist Psychologies of Education in the Sixties in Hungary	
FEHÉRVÁRI ANIKÓ – SZEMERSZKI MARIANNA	28
Tanulási utak regionális különbségei • Regional diffe- rences in the learning paths in Hungary	
HRUBOS ILDIKÓ	29
Helyzetkép az európai szociológusokról • A Profile of European Sociologists	
JANCSÁK CSABA	31
A screenager generáció és történelemtanítás érték- világa • The screenager generation and the value education in history teaching	
JUHÁSZ ERIKA	33
Kultúra és tanulás • Culture and education	
KERÜLŐ JUDIT – JENEI TERÉZ	34
Kísérlet a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók előítéletének csökkentésére • An experiment to decrease the prejudices of the students taking part in teacher training	
LUKÁCS PÉTER	36
Elkerülhető-e az akadémiai kapitalizmus és a felsőok- tatás expanziója? • Can the expansion of academic capitalism and higher education be avoided?	

LÜKŐ ISTVÁN	37
Fenntarthatóság és a digitális átállás kihívásai az oktatásban • Sustainability and the challenges of digital switchover in education	
MIKA JÁNOS	38
Környezeti nevelésünk frissítése az OECD (2018) Jelentése alapján • Updating environmental education based on the OECD (2018) Report	
MOLNÁR GYÖRGY	40
Változott-e az ezredforduló iskolája - „Kié az egyetem” egy tanulmány aktualitása • Has the school of the Millenium changed? Who does the university belong to? A current relevance of a study.	
NAGY ÁDÁM	42
Ablak a világra – Margón kívülről • Window to the world – from the outside of the margin	
NAGY PÉTER TIBOR	44
Dinamikus regionalitás • Dynamic regionality	
POLÓNYI ISTVÁN	44
Felsőoktatás és munkaerőpiac • Higher education and the labor market	
SÁSKA GÉZA	45
A konzervatív szakma és pártpolitika képviselőinek ütközése a reform-szocializmus képviselőivel a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején Magyarországon • Fifth Congress of Education 1970, Congress	

of the Hungarian Socialist Party 1970, Statement of the
Socialist Party on Education 1972

TRENCSÉNYI LÁSZLÓ 47

A tudós tisztessége - egy konferencia krónikája • The
honesty of a scholar

VIDEOBOOK 49

KOZMA, MEGINT

Az 1868-os népoktatási törvény lényegileg évtizedekig érvényben volt, s mindig megemlékeztek róla a kerek évfordulókon. Történt pedig, hogy egyszer a felkért megemlékező – nyilván már unta a feladatot, hiszen tíz évvel korábban is ő kapta azt a Magyar Paedagogiai Társaságtól – nem arról beszélt (s írt), hogyan született a törvény, vagy miért jelentős, hanem arról, hogy a tízedik, huszadik stb. évfordulókon kik és hogyan emlékeztek meg róla. Megállapította – ami azóta közhely –, hogy az egyes időszakok oktatáspolitikai viszonyait legalább annyira jellemzi, mire és miképpen emlékeznek és emlékeztetnek, mint az, ami az eredeti törvény hatásából tartós maradt.

Ha egy tudós elég hosszú ideig él, s nemcsak biológiai értelemben, hanem viszonylag fiatalon jól látható munkásságának jelentősége, s még jóval nyugdíjkorhatár után is fontos tudományos pozíciókat tölt be, fontos tudományos műveket alkot, óhatatlan, hogy több születésnap rendezvényt él meg. Tamás is így van ezzel.

Volt egy „Kozma Tamás 65” című összejövételünk, még az oktatáskutató kollektív „kivégeztetése” előtt. Kötet nem lett belőle, de az *Iskolakultúra* című folyóirat hozta az anyagok egy részét.¹ Öt évvel később a debreceniek csináltak egy „Kozma 70” kötetet², és a vezető tudósokat

felléptető összejöveten kívül a PhD hallgatók is csináltak egy konferenciát, majd az új idők szellemében elektronikus kötetet a 75.-re.³ Az Educatio® a „Kié az oktatáskutatás” kötet címlapját hozta le, üdvözlendő alapító főszerkesztőjét.⁴

Most is több ünnepi mozgás van, megint lesz debreceni kötet például⁵, sőt, volt egy másfajta „Kozma80” is, a „Társadalomtudósok három rendszerváltás idején” beszélgetéssorozat részeként, ahol Lukács Péterrel faggattuk ugyanebben a teremben az ünnepeltet⁶, mivel a nyilvánosságot (s különösen az életműbe csak mostanság bekapcsolódókat) a tiszteletére hozott előadásoknál talán jobban érdekli, mit kellene tudni Kozma Tamásról. E konferenciákon Tamás csak hozzászólóként kap szerepet – persze ez is nagyon hasznos, hiszen Tamás intellektusa legalább annyira tükröződik abban, ahogyan mások munkáihoz hozzászól, mint amikor saját kutatásairól beszél. Az életéről és pályájáról tudni vágyók számára összefüggő narratívát azonban csak az emlékirata⁷, s a vele készült néhány interjú⁸ nyújthat.

Amikor vidéken rendeznek ilyen konferenciát, mindenki jelen van, aki az adott régióban a neveléstudomány környékén mozog, amikor Budapesten, sokkal erősebb a paradigmatiszta üzenet. A születésnapi konferenciák szervezésének van egy titkos szakasza, amikor nincs nyilvános felhívás, az ünnepelt nem tud róla, de egy csomó ember már összeáll. Így történt ez most is – de amikor e konferencia terve nyilvános lett, az előadók száma mindössze tíz százalékkal növekedett, azaz a „Kozma paradigmához” tartozásról alkotott becsléssel

90%-ban „be lehetett lőni”, kinek van igénye Kozmát ünnepelni. Nyilván, nem véletlen a születésnap rendezvények helyszíne sem: múltkorában a Professzorok háza⁹, a Debreceni Akadémiai Bizottság épülete¹⁰, most pedig a Wesley.¹¹

A Wesley Neveléstudományi tanszékének létrehozásában Tamás semmilyen módon nem vett részt – de az összes magyar neveléstudományi tanszék közül itt vannak a legmagasabb arányban Kozma-környéki emberek. A főállásúakat tekintve ez még egy éve száz százalékban így volt! A közelmúltban elhunyt kollégánk, Csákó Mihály, Tamás felkérésére lett Tamás utódja az Educatio ® vezetését tekintve¹², Lukács Péter a daliás időkben volt Tamás helyettese, majd utódja az Oktatókutató Intézet vezetését tekintve, Biró Zsuzsanna Hannának opponense volt, (s BZSH szerkesztette Forray R. Katalin és Kozma Tamás közös kötetét¹³), engem Tamás az előző rendszerváltás idején hívott az Oktatókutatóba – s e közös döntésünk olyan jól sikerült, hogy még egy rendszerváltás kellett, hogy eltávolítsanak onnét.

A *Társadalom és oktatás* sorozat huszonötödik évfordulóját köszöntő Magyar Tudomány szám¹⁴ számára kiszámoltam, hogy a magyar oktatásszociológia – különféle tudománymetriai objektivációk szerint – tíz legjelentősebb képviselője közül nyolcan tagjai a „Társadalom és oktatás” csoportnak. Ugyanezen objektivációk szerint – nem pontosan ugyanazok –, de a Kozma köré rajzolható tudománysszociológiai körhöz is hozzátartozik tizből nyolc. Tamás az oktatásszociológiai szakosztály alapító

elnöke, még a neveléstudomány periferiáján ugyan, de már akkor is közelebb a neveléstudományhoz, mint az oktatással foglalkozó korábban fellépő szociológusok a KSH vagy a Társadalomtudományi Intézet környékéről. Az „oktatáskutatás” – a hetvenes években alakult nemzetközi gyakorlatnak megfelelően – komplex társadalomtudományi és döntéselőkészítő tevékenység, de Tamás környezetében mégis nagyszámban szereznek neveléstudományból fokozatot az 1990-es évek fiatal és középkorú társadalomtudósai. A „Kozmás” arculat az ezredforduló környékén kezd izmosodni a neveléstudományi felsőoktatásban, s 2010 körül a neveléstudományi tanszékek vezetői már jelentős részben Tamás egykori tanítványai, munkatársai. Kozma Tamás művei részben bibliográfusok munkálkodásának eredményeképpen, részben az MTMT jóvoltából könnyen tanulmányozhatóak, s a több ezer oldalnyi oktatásszociológia, oktatáspolitikai, oktatásszervezettani elemzés jó részét már most el tudjuk helyezni a magyar társadalomkutatás palettáján, az utóbbi évtized műveit a következő évtizedek elemzői érdemben besorolják majd. A tudományszervező (s ezen belül például az *Educatio* négyévenkénti mérleg számát szerkesztő, vagy a „Szabad legyen vagy kötelező” című alapkötet¹⁵ társszerkesztő) munkásságának jelentőségéről és objektivációról majd nyilván kellene írni egy hosszabb tanulmányt. Kollektív köszöntőnk viszont e konferencia, melynek írásos dokumentuma a jelen program- és absztraktfüzet.

Nagy Péter Tibor

JEGYZETEK

- 1 http://epa.oszk.hu/00000/00011/00090/pdf/iskolakultura_EPA00011_2005_02_087-093.pdf
- 2 http://szemle.unideb.hu/wordpress/wp-content/uploads/bsk-pdf-manager/102_2014-06-07.PDF
- 3 <http://mek.oszk.hu/12800/12801/12801.pdf>
- 4 <http://www.edu-online.eu/hu/letoltes.php?fid=tartalomSOR/1936>
- 5 <http://nektar.oszk.hu/hu/manifestation/3769456>
- 6 https://archive.org/details/WJLF_2018_2019/Tarsadalomtudosok_harom_rendszervaltas_idejen_Kozma_Tamas_00.MTS
- 7 <https://mek.oszk.hu/17300/17396/>
- 8 <http://epa.oszk.hu/01500/01551/00015/pdf/1117.pdf>, http://epa.oszk.hu/01500/01551/00088/pdf/EPA01551_educatio_2000_1_115-124.pdf, <http://epa.oszk.hu/01500/01551/00018/pdf/1077.pdf>
- 9 <http://docplayer.hu/110170067-A-professzorok-haza-nyugat-europa.html>
- 10 <https://tab.mta.hu/debreceeni-teruleti-bizottsag/tortenete/szekhaz/>
- 11 <https://wesley.hu/kepzesek/alapkepzes/pedagogia-szak-ba/>
- 12 http://real.mtak.hu/94298/1/Educatio_2018-3-0Kozma.pdf
- 13 <http://mek.oszk.hu/09300/09363/09363.pdf>
- 14 <http://www.matud.iif.hu/2015/07/12.htm>
- 15 <http://nektar.oszk.hu/hu/manifestation/18113>

PROGRAM

2019. április 23., kedd

13:00 Nagy Péter Tibor Megnyitó

Levezető elnök: Nagy Péter Tibor

13:05 Boreczky Ágnes, CSc
A modern tánc kialakulása Európában és
Magyarországon
ELTE PPK
IPPI

14:25 Benedek András, DSc
A magyar duális szakképzés szelleme
BME

15:05 Szünet

Levezető elnök: Nagy Péter Tibor

15:10 Juhász Erika, PhD
Kultúra és tanulás
DE BTK

15:50 Polónyi István, CSc
Felsőoktatás és munkaerőpiac
DE

16:30 Sáska Géza, CSc
A konzervatív szakma és pártpolitika
képviselőinek ütközése a
reform - szocializmus képviselőivel a hat-
vanas évek végén, a hetvenes évek elején
Magyarországon
ELTE PPK,
ELTE OITK

17:10 Szünet

Levezető elnök: Széll Krisztián

17:15	Kerülő Judit, CSc; Jenei Teréz, PhD Kísérlet a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók előítéletének csökkentésére	NYE, NYE
18:05	Trencsényi László, CSc A tudós tisztessége - egy konferencia krónikája	WJLF
18:45	Darvai Tibor, PhD Szocialista neveléslélektanok a hatvanas években Magyarországon	ELTE, BGGYK

2019. április 24., szerda

Levezető elnök: Veroszta Zsuzsanna

09:00	Biró Zsuzsanna Hanna, PhD Pedagógiai paradigmák	WJLF
09:40	Bajomi Iván, Dr. A kutatási expanzió évtizedei és kutatások terének leszűkítése	ELTE TÁTK
10:20	Csepeli György, DSc; Murányi István, PhD Kooperációs tanulási kísérlet az iskolai osztályteremben	ELTE, FTI IASK - DE
11:00	Szünet	

Levezető elnök: Biró Zsuzsanna Hanna

11:10	Buda András, PhD Digitálisan újragondolt nevelésszocioló- gia	DE
-------	---	----

11:50	Fehérvári Anikó, PhD; Szemerszki Mariana, PhD Tanulási utak regionális különbségei	ELTE PPK-ŐFI, EKE-OFI
-------	---	-----------------------------

13:10 Ebédszünet

Levezető elnök: Majsai Tamás

14:10	Hrubos Ildikó, CSc Helyzetkép az európai szociológusokról	BCE
14:50	Jancsák Csaba, PhD A screenager generáció és történelemtanítás értékvilága	SZE
15:30	Nagy Péter Tibor, DSc Az oktatáskutatás multidiszciplináris jellege	WJLF, ELTE

16:10 Szünet

Levezető elnök: Hrubos Ildikó

16:15	Lukács Péter, PhD NAT-viták a kilencvenes években	WJLF, ELTE
17:05	Mika János, DSc Környezeti nevelésünk frissítése az OECD (2018) jelentése alapján	EKE
17:45	Nagy Ádám, PhD Ablak a világra – Margón kívülről	KJE, SJE

18:25 Szünet

Levezető elnök: Lukács Péter

18:30	Molnár György, CSc Változott-e az ezredforduló iskolája - “Kié az egyetem?” - egy tanulmány aktualitása	BME
19:10	Lükő István, CSc Fenntarthatóság és a digitális átállás kihívásai az oktatásban	PTE KPVK
19:50	Kozma Tamás	

Zárszó

REZÜMÉK

BAJOMI IVÁN

A kutatási expanzió évtizedei és kutatások terének leszűkítése • Decades of research expansion and reducing of space for research on education

1970 utáni, reformtörekvéseknek időnként teret adó időszak kedvezett az oktatásszociológiai és az oktatáspolitikai kutatások kibontakozásának. 1990 után egyes kutatók előtérbe helyezték a döntésfolyamatokba való bekapcsolódást, miközben egyes döntéshozók megkérdőjelezték az önálló kutatások szerepét. Végül nem szűnt meg az az intézményes háttér, amely már a hetvenes évektől fokozatosan bővült. Kutatási támogatások, hivatalos megrendelések és a nemzetközi együttműködések révén lehetőség nyílt sok kutatás elvégzésére. Az eredményeket közlő folyóiratok és könyvsorozatok körének bővülése is kedvezett a kutatásoknak. 2010 óta a döntéshozók nem tartanak igényt döntéseket megalapozó, ill. az ezek hatását elemző kutatásokra és autonóm kutató intézetekre. Az anyagi és infrastrukturális bázis megroggyanása ellenére az önálló vizsgálódások nem szűntek még meg teljesen, többek között egyes független kutatási és publikációs műhelyeknek, ill. a nemzetközi együttműködéseknek, és nem utolsósorban alternatív oktatáspolitikai szerveződések létének köszönhetően.

After 1970, periodical efforts to reform the institutions of the current system fostered the development of the sociology of education and educational policy research. After 1990 some researchers tried to participate in decision-making processes, while some decision-makers tried to end the existence of a relatively autonomous research institute. Finally, institutional frameworks for research that gradually developed from the nineteen-seventies did not disappear. Thanks to various research grants, demands for researches of different decision-making bodies and international cooperation, many investigations have been carried out. The expansion of the range of journals and collections of specialized books in the field of educational research has also contributed to the dissemination of results of researches. Since 2010, decision makers have relied less and less on research before making decisions. Studies on the impact of policies implemented are not welcome and publicly funded research institutes are disappearing gradually. However, despite the collapse of the material and infrastructural base of research, independent investigations have not been completely abandoned. Some research workshops remain and independent journals still exist. International cooperation and independent non-governmental institutions in the field of education also promote independent research and thinking about public education.

BORECZKY ÁGNES

A modern tánc kialakulása Európában és Magyarországon • The Makers of Modern Dance in Europe and Hungary

A modern tánc új műfaj, születése a testhez való megváltozott viszony, egy újfajta testtudatosság része, és szorosan kapcsolódott a lélek tartományának újra felfedezéséhez, a spiritualitás utáni vágyhoz. Ugyanakkor új önkifejezési formaként az egyéni tánc experimentális korszaka után nem sokkal új tánccsoportok (közösségek) kialakításához, reformpedagógiai (tánc)iskolák létrehozásához vezetett, valamint hozzájárult a színházi nyelv megújulásához és különféle alternatív életformák kialakulásához. Képviseljen bár eltérő életpályát, valamennyi modern táncosnak tisztázni kellett a mozgás és a zene közötti viszonyt, más szóval reflektálni kellett a kor alapvető művészi kérdésére, *a tér, az idő és a mozgás problémájára*.

Előadásomban részben a fenti szempontok alapján a modern tánc kialakulásában alapvető szerepet játszó Raymond Duncan, Emil Jaques-Dalcroze and Rudolf von Laban munkásságának főbb jellemzőit összegzem a 19-20. század fordulójától az 1930-as évekig. Ezt követően a három első iskolateremtő magyar mozdulatművész, Dienes Valéria, Madzsar Alice és Szentpál Olga munkásságát mutatom be. Miközben hangsúlyozom a nemzetközi és a hazai modern tánc kialakulásának egyidejűségét, kitérek a különbségekre is.

The birth of a new genre, namely modern dance, was part of a new consciousness of the body and was closely related to the re-discovered realm of the spirit and the desire for the spiritual. It was also a new means of self-expression that after a short period of the experimentation years of individual dance led to creating new groups (communities) of dancers, establishing reform (dance) schools and contributed to the renewal of the stage and the emergence of a diversity of alternative life styles.

Modern dancers – though representing different trajectories and careers – all faced and had to clarify the relation between *movement* and *music*, or, in other words, they all had to reflect on the main artistic problem of their age, the problem of *space, time and movement*.

In my lecture I try to summarize the main characteristics of the work of the makers of modern dance (Raymond Duncan, Emil Jaques-Dalcroze and Rudolf von Laban) from the „fin de siècle” to the 1930s and discuss the work of the pioneers of Hungarian modern dance (Valéria Dienes, Alice Madzsar and Olga Szentpál), who called it the art of movement. While emphasizing their concurrence I will also point out some of the differences between the international and the Hungarian scene.

BENEDEK ANDRÁS

A magyar duális szakképzés szelleme • The spirit of Hungarian dual vocational education

Az előadás arra törekszik, hogy elemezze a magyar duális szakképzés fejlődésében a szakképzésben érdekelt társadalmi és gazdasági tényezők törekvéseinek változását. A szakképzés szerkezete, a szakmák szerkezete és a tartalomszabályozás számos szempontból változott Magyarországon a legutóbbi 25 évében. Mindazonáltal minden átalakulásnak figyelembe kell vennie és integrálnia kell az előző időszakokban tett törekvéseket, azok eredményeit és értékeit, tanulni kell a hibáikból és hiányosságaikból, hogy a szakképzés rendszere biztosítsa a tanulók személyes tehetségének fejlődését, a képzéshez való vertikális és horizontális hozzáférést, a hátrányok enyhítését és a tehetségfejlesztést, valamint a munkaerőpiacnak megfelelő eredményeket és a továbbképzés lehetőségét, mindez a tanulók, a munkáltatók, a szülők és így a társadalom érdekeit szolgálja. Az előadás a neveléstudomány szempontjainak megfelelően átfogó képet nyújt a magyar szakképzési politika prioritásainak változásairól az elmúlt két évtizedben.

After 1970, periodical efforts to reform the institutions of the current system fostered the development of the sociology of education and educational policy research. After 1990 some researchers tried to participate in decision-making processes, while some decision-makers

tried to end the existence of a relatively autonomous research institute. Finally, institutional frameworks for research that gradually developed from the nineteen-seventies did not disappear. Thanks to various research grants, demands for researches of different decision-making bodies and international cooperation, many investigations have been carried out. The expansion of the range of journals and collections of specialized books in the field of educational research has also contributed to the dissemination of results of researches. Since 2010, decision makers have relied less and less on research before making decisions. Studies on the impact of policies implemented are not welcome and publicly funded research institutes are disappearing gradually. However, despite the collapse of the material and infrastructural base of research, independent investigations have not been completely abandoned. Some research workshops remain and independent journals still exist. International cooperation and independent non-governmental institutions in the field of education also promote independent research and thinking about public education.

BIRÓ ZSUZSANNA HANNA

Pedagógiai paradigmák • Paradigms in Education

Az előadás Kozma 2000-ben megfogalmazott gondolatát szeretné az elemzés középpontjába állítani, amelyben a szerző először mutatta be, és próbálta ér-

telmezní a magyar pedagógiai kutatások paradigmatiszűtválását (szűttartását?). A Kozma által jelzett, a pedagógiaatörténet etapjaihoz is kapcsolható, de első-sorban a neveléstudományi kutatások interdiszicipli-náris és alkalmazott jellegéből adódó “paradigmatikus” osztottság az ezredfordulóra intézményesen is rögzűlt, az egyes kutatóműhelyek céljai, módszerei között nem igen volt/van átfedés. A párhuzamos egzisztencia a mai napig feszűltsegeket kelt, sokak szemében inkább gyengíti, mint erősíti az MTA neveléstudományi kuta-tásokkal foglalkozó tagságát illetve bizottságait. Előa-dásomban nem elsősorban erre a polémiára szeretnék reflektálni, inkább arra vállalkoznék, hogy kitekintve a nemzetközi pedagógiai szakirodalomra elhelyezzem Kozma szűvegét egy tágabb diskurzusban, kísérletet tegyek arra, hogy a sokféle “paradigma”-értelmezést rendszerezem, s végezetűl a Kozma cikke által kiváltott hazai diskurzus állásáról is egy rövid áttekintést adjak.

This lecture undertakes to analyse the identical and different features in the development of the Hungarian dual vocational education by presenting the changes regarding the stakeholders’ policy. The scheme of voca-tional education, the structure of qualifications and the regulation of content have changed in many respects during the latest 25 years in Hungary. However, each transformation must consider and integrate the results and values of the endeavours made during the previous eras and learn from their mistakes and deficiencies; thus the system of VET is to provide the conditions of

the evolution of the pupils' talents, vertical and horizontal accessibility, disadvantage compensation and talent development as well as outputs adequate for the labour market and the possibility of further education because these factors serve the interests of the pupils, the employers, the parents and so the society. The lecture provides, according to the aspects of education science, a comprehensive overview of the changes in the priorities of Hungarian VET policy having taken place during the latest two decades.

BUDA ANDRÁS

Digitálisan újrarendezett nevelésszociológia • Sociology revisited from the digital perspective

A neveléstudomány területei közül a nevelésszociológia az egyik „legfiatalabb” tudományterület, a múlt század második felében vált önálló pedagógiai diszciplínává. „Karrierje” annak köszönhetően indult el, hogy az oktatáspolitikában megfogalmazódó problémák megválasztásához újfajta megközelítésre volt szükség és a nevelésszociológia „eltalált valamit: egy iskolára is ráhúzható (alkalmazott) szociálpszichológiát” (Kozma 2011, 134). Ekkoriban jelent meg Kozma Tamás „Bevezetés a nevelésszociológiába” című munkája, mely kötet „máig megalapozza azokat a tanulmányokat, amelyek a nevelés és oktatás intézményeit és folyamatait a nevelésszociológia szemléletével közelítik meg” (Forray 2015, 7). Ugyanakkor az első kiadás óta eltelt évtizedek alatt jelentősen

megváltoztak a társadalmi, gazdasági folyamatok, a neveléstudományban új elméletek, és megszámlálhatatlanul sok kutatási eredmény látott napvilágot, melyek a jól ismert alapmű tartalmára is hatással vannak. Az előadás ezekből a változásokból mutat be néhányat a mindent átható digitalizáció irányából közelítve a kérdéskörhöz.

Of the fields of pedagogy, educational sociology is one of the “youngest”, which became an independent pedagogical discipline in the late 20th century. Its “career” was launched by the need to find a new approach to problems articulated by educational policy, and educational sociology was right on the mark: “it created an applied social psychology that was suitable for schools” (Kozma 2011, 134). This was the time when Tamás Kozma’s work “Introduction to Educational Sociology” was published, which “still serves as a foundation for studies on the institutions and processes of education carried out from the perspective of educational sociology” (Forray 2015, 7). However, since the first edition social and economic processes have changed considerably, and new theories as well as unnumbered new findings have been published, which also have an impact on the content of the well-known standard. The presentation provides an introduction to these changes from the viewpoint of digitalisation permeating everything today.

Kooperációs tanulási kísérlet az iskolai osztályteremben

• *Cooperative learning in the classroom: an experimental study*

Az előadásban egy kísérlet eredményeit mutatjuk be. A kísérleteket az Elliot Aronson által kifejlesztett mozaik-módszerrel végeztük abból a célból, hogy kimutassuk a kooperációs tanulási módszer előnyeit az osztályteremben zajló tanulás során. A kooperáció evolúciós biológiai és szociálpszichológiai elméletei alapján azt vártuk, hogy az együttműködés pozitív hatást gyakorolt a tanulók egyes szociális készségeinek alakulására. Kiderült, hogy ez a várakozás csak bizonyos feltételek között igaz. Nyolcadikos, iskolaváltás előtt álló diákok kevésbé hajlanak a kooperációra, s a biológia mint tantárgy is kevésbé alkalmas a módszer alkalmazására. Fiatalabb korú diákok és diskurzív tantárgy esetén viszont a kooperatív módszer alkalmazása előnyös.

Results of two experiments are shown in the presentation. Following the jigsaw method developed by Elliot Aronson, the experiments were carried out in order to demonstrate the social psychological benefits of cooperation in the classroom. Based on the theories of cooperation of evolutionary biology and social psychology, as a result of the cooperative practices in the classroom, we have expected the development of positive social skills among the experimental subjects. These expec-

tations, however, have been fulfilled only under specific circumstances. Eighth-grade students were not inclined to co-operate and biology as a subject as presented in the designated textbook was not found adequate for cooperative learning. The jigsaw method of cooperative teaching was found efficient in the case of younger (non-adolescent) students when learning discursive subjects such as literature and history.

DARVAI TIBOR

Szocialista neveléslélektanok a hatvanas években
Magyarországon • Socialist Psychologies of Education in
the Sixties in Hungary

Kutatásunkban arra a kérdésre keressük a választ, hogy az ötvenes évek közepén-végén rehabilitált lélektan egy speciális része, a neveléslélektan, milyen szerepet töltött be a hatvanas évek neveléstudományában. Kutatásunk alapján megállapíthatjuk, hogy a hatvanas években a neveléstudományon belül a neveléslélektannak (legalább) két értelmezése létezett. Az elsőt talán „akadémiai neveléslélektannak” nevezhetjük, melyet a neveléstudományi elit használt. Az „akadémiai neveléslélektan” irányát és jelentőségét a lélektannal foglalkozó neveléstudományi és a pedagógiai területtel foglalkozó pszichológiai kandidátusok és akadémiai doktorok száma jelzi. Az „akadémiai neveléslélektantól” eltérő új, gyakorlatias elemeket hordozó lélektani irányzat létrejött a Miklósvári Sándor vezette Művelődésügyi

Minisztérium Pedagógusképző Önálló Osztályának köszönhető. 1966-ban itt fogalmazódott meg a formájában szakmai, de céljaiban politikai koncepció, amely a hangsúlyt a pedagógiai szemléletű tudásról, a lélektani és neveléslélektani ismeretekre helyezte.

In our research we have formed the following research question: What role did the psychology of education, a special part of psychology rehabilitated at the mid- and end of the 50s, have in the 60's science of education? Based on our research we can say that the psychology of education within the science of education had (at least) two understandings in the 60s. The first one may be called 'academic psychology of education', used by the science's elite. The direction and importance of the 'academic psychology of education' are highlighted by the number of psychology candidates and academic doctors dealing with the science of education's psychology and pedagogy. The birth of a new, practical psychological direction differing from the 'academic psychology of education' was the Sándor Miklósvári-led Ministry of Education's Independent Teacher Training Department's merit. The seemingly professional but politics-oriented concept was formed here in 1966, which emphasised the knowledge of psychology and the psychology of education instead of pedagogy.

FEHÉRVÁRI ANIKÓ
SZEMERSZKI MARIANNA

Tanulási utak regionális különbségei • Regional differences in the learning paths in Hungary

Az előadás egy nagymintás országos középiskolai adatfelvételére alapozva mutatja be a gimnazisták társadalmi, gazdasági hátterét és tanulási útjaikat. Az előadás arra ad választ, hogy mi jellemzi a középiskolások tanulási eredményeit és tanulással kapcsolatos nézeteit, valamint, mi jellemzi továbbtanulási, munkavállalási terveiket, milyen célokkal rendelkeznek. Mivel a magyar iskolarendszer igen heterogén tanulási utakat tesz lehetővé, az elemzésbe egy viszonylag homogénebb csoport adatait vontuk be, a gimnazistákét. A képzési formák heterogenitása mellett a jelentős területi különbségek is a magyar oktatás sajátossága, melynek hátterében egy-egy régió eltérő társadalmi, gazdasági fejlettsége áll. Az elemzés két régió – Észak-Alföld és Közép-Magyarország – adataira fókuszál, így módon egy gazdaságilag hátrányosabb helyzetű és egy prosperáló térség fiataljainak válaszait tudjuk összehasonlítani. Célunk annak bemutatása, hogy vannak-e eltérések a két régió gimnazista fiataljainak tanulási körülményeiben, motivációjában, aspirációiban, kitérve a tanulók háttérjellemzőinek eltéréseire.

Our presentation focuses on high school students' social, economic background and learning paths, based

on a large-scale national survey. The paper analyses the secondary school students' learning achievement and learning views, and how their education and work plans, purposes can be described. In the Hungarian school system there are very heterogeneous learning pathways, so the data of a relatively more homogeneous group was involved in the analysis, only the high school students were interpreted. In addition to the heterogeneity of learning forms, significant territorial differences are also a characteristic of Hungarian education, which is due to the different social and economic background of the regions. The analysis focuses on the data of two regions, so we can compare the responses of young people in an economically disadvantaged and prosperous area. Our goal is to show whether there are any differences concerning the learning conditions, motivation, and aspirations of the youth in the two regions, including the differences in the family background characteristics of students.

HRUBOS ILDIKÓ

Helyzetkép az európai szociológusokról • A Profile of European Sociologists

Az előadás a kérdést intézményi oldalról, az adott szakma intézményesüléséből kiindulva, konkrétan a releváns szakmai szervezetek oldaláról közelíti meg, Az European Sociological Association (ESA) 1995-ben jött létre a már korábban létező nemzeti szociológiai társa-

ságok kezdeményezésére. Az elmúlt több mint 20 évben az ESA életében a fő trend a folyamatos és jelentős taglétszám expanzió, ezzel párhuzamosan a tagság „fiatalodása”. A PhD típusú szociológus doktori képzés ebben az időszakban bontakozott ki, ami megteremtette az új érdeklődő szakmai közeget. A szakma teljesítményének döntő részére a nemzeti szociológiai társaságoknak van rálátásuk. Ezek a társaságok különböző időpontokban és történelmi helyzetekben jöttek létre. A 2015-ös ESA konferencián (2015-ben, Prágában) mutatták be annak a survey-nek az eredményeit, amelyet az elnökség kezdeményezésére a nemzeti szociológiai társaságok körében végeztek. Ennek alapján kibontakozik a kép a társaságok sokféleségéről, az alapítás körülményeiről, a társadalmi beágyazottságról, és a szociológusok helyzetéről a foglalkoztatás, a munka világában.

The lecture approaches the subject from the institutional aspect, starting with the institutionalization of the given profession, more specifically from the side of relevant professional organizations. The European Sociological Association (ESA) was established in 1995, upon the initiative of previously existing national sociological associations. During the past more than 20 years continuous and significant member expansion was the main trend in the life of the ESA, and in parallel with this the participation of ‘increasingly younger’ members. PhD type sociology doctoral training was emerging in this period, which created a new interested professional medium. National sociological associations have

an overview of the defining portion of the professional performance. These associations were established at different times and in various historical situations. At the 2015 ESA conference (in Prague) the results of a survey were presented, which was conducted among national sociological associations, upon the initiative of the presidium. Based on this an image appeared that showed the diversity of the associations, the circumstances of their foundation, their social integration, and the situation of sociologists in the world of employment and work.

JANCSÁK CSABA

A screenager generáció és történelemtanítás értékvilága

• *The screenager generation and the value education in history teaching*

A történelemtanítás kutatásának nemzetközi dimenziójában alapvetően két szemléletmód erősödött fel az utóbbi években. Az egyik megközelítés szerint a kritikai gondolkodás fejlesztésének és a forráselemzésnek kell a történelemtanítás krédójában állnia, a másik szerint a történelemtanítás a kollektív emlékezet megőrzője. A nevelésszociológia és az értékszociológiai eredményeinek talapzatán állva előadásunkkal amellet érvelünk, hogy a két nézetrendszer együttese az, amely komoly hozzáadott értéket jelenthet, amikor a történelem és állampolgári ismeretek tanóra keretében a generációkon átívelő transz-történelmi értékeket magáénak valló,

múltunk-kultúránk elemei iránt elkötelezett, ugyanakkor tudatos állampolgári szerepre készíti fel a fiatalokat. Az előadás empirikus forrását két kérdőíves kutatás jelenti, melyet 28 középiskola végzős diákjai (N=869), illetve történelemtanárok körében (N=113) folytattunk. A fiatalok esetében azt vizsgáltuk, hogy milyen értékorientációkkal rendelkeznek, illetve milyen vélekedésekkel bírnak a történelem tantárgy által hordozott társadalmi értékekről. A pedagógusok körében pedig azt, hogy miként látják a történelem és állampolgári ismeretek tantárgy értékátadási folyamatokhoz való hozzájárulását.

In the international dimension of history education research, essentially two approaches have become dominant in recent years. According to one, it is the development of critical thinking and the analysis of sources that are to constitute the core of history education, while the other approach views history education as the preserver of collective memory. This research argues that the two sets of views may create significant added value, regarding the future life of those in school now, if they are applied jointly, when preparing learners for the role of conscious citizens, committed towards trans-historical values arching over generations, towards our past and culture. The empirical data the paper is based upon were gained from questionnaires administered on two samples: graduating students of 28 secondary schools (N=869) and their history teachers (N=113). In case of the students, we were examining what value orientations

they possess and what opinions they hold on social values conveyed by history as a school subject. When conducting the study among the teachers, the question in the focus of our attention was how the respondents perceive social values that can be transmitted during the course of teaching history and civic education as school subjects.

JUHÁSZ ERIKA

Kultúra és tanulás • Culture and education

Kultúra és tanulás. Történetiségében a kezdetektől összekapcsolódó fogalmak, a kultúra meghatározó eszközei (színház, zene, képzőművészet stb.) mindig is tanítani akartak valamit a befogadóknak a körülötük észlelhető világról. A két fogalom összetartozását a 2000-es években határoztuk meg újra. Mit tud tanítani számunkra a kultúra? Milyen értékközvetítő és non-formálisan – informálisan tanító szerepe érzékelhető a különböző korokban, életkorokban, iskolai végzettségtől, nemtől, lakóhelytől és sok minden másától függően? Számos tudományos kutatás épülhet ezekre a kérdésekre, mint ahogyan mára már doktori értekezésekben is újra és újra felbukkan a téma. Az előadásban egy vázlatot mutatok be arról, hol tartunk ezekben a kutatási folyamatokban, amelyek alapján mára már önálló fogalomkörként kulturális tanulási aspektusokat vizsgálunk nevelés- és művelődéstudományi megközelítésből. Ezek a vizsgálatok pedig egyaránt tartalmazzak teoretikus

kutatásokat, kvalitatív és kvantitatív empirikus kutatásokat és ezek összevetését. Kozma Tamás munkásságában is megjelennek ezek a kérdések, így az ő megközelítéseit sem nélkülözheti az előadás.

Culture and learning. Interweaving concepts from the beginning, decisive tools of culture (theater, music, fine arts etc.), have always wanted to teach something to the host about the world around them. The coexistence of these two concepts was defined again in the 2000s. What can culture teach us? What kind of value-giving and nonformal – informal teaching role can be felt at different era, ages, educational level, gender, place of residence and many other things? Many scientific researches can be built on these questions, as is the case in doctoral dissertations. In the presentation I present a sketch of where we are in these research processes, on the basis of which we now study cultural learning aspects as an independent concept from an education and culture approach. These studies include theoretical researches, qualitative and quantitative empirical researches and their comparison as well. These questions also appear in Kozma Tamas' work, so his approaches cannot be missed from this presentation.

KERÜLŐ JUDIT – JENEI TERÉZ

Kísérlet a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók előítéletének csökkentésére • An experiment to decrease the prejudices of the students taking part in teacher training

A Nyíregyházi Főiskola, mint partnerintézmény részt vett egy projektben, mely a hallgatók előítéletének csökkentését vállalta fel. Az intézmény tanító és andragógia szakos hallgatói családlátogatásokon, óvodai programokon és a roma szülők részvételével létrejött MesÉD programokon való aktív közreműködéssel kapcsolódtak a projekthez, amelynek segítségével fejlődött önismeretük, kommunikációs és kapcsolatépítő készségük. Mindezek jelentősen hozzájárultak a hallgatók romákkal szembeni előítéletének csökkentéséhez. Tapasztalataikat későbbi munkájuk során is jól tudják használni.

The College of Nyíregyháza was contributing to the implementation of the Good Start project's activities as a partner organization. The aim of this project is to decrease the prejudices of the students. Students and professors of two institutions were participating in the project: the students in elementary school education and in andragogy are instrumental to the program "MesÉD" ("Your Story"). The students of the college gave an account enthusiastically about their experience. The taking part in the classroom observations on lessons "Your Story" helped the developments of the social competencies (self-knowledge, communication, contact creation) in the students, and getting to know with other culture contributed to the reduction of prejudices. During the dealing with the children they could practice their future profession.

LUKÁCS PÉTER

Elkerülhető-e az akadémiai kapitalizmus és a felsőoktatás expanziója? • Can the expansion of academic capitalism and higher education be avoided?

15 évvel ezelőtt, Kozma Tamás 65. születésnapján is tartottunk konferenciát Tamás tiszteletére. Én akkor ezzel a címmel tartottam előadást: Elkerülhető-e az akadémiai kapitalizmus? 15 évvel ezelőtti előadásomban az 1960-as években világszerte jelentkező középiskolai expanzió és az azt követő felsőoktatási expanzió között vontam párhuzamot. Azután a felsőoktatási expanzióknak a Nyugaton addigra kialakult néhány következményét mutattam be. Mindezek alapján arra a következtetésre jutottam, hogy hasonló folyamatok a hazai felsőoktatásban is végbemennek majd, és, hogy ez az expanzió hosszabb távon esetleg lelelassulhat majd, de megállítani, visszafordítani aligha lesz lehetséges. Mostani előadásomban viszont el kell mondanom, hogy 15 évvel ezelőtt tévedtem. A nemzetközi tendenciákkal ellentétben ugyanis a jelenlegi magyar kormányzó pártnak oktatáspolitikai eszközökkel sikerült a felsőoktatásba iratkozók arányát folyamatosan csökkentenie, és az akadémiai kapitalizmus olyan következményeinek is gátat vetnie, mint pl. a felsőoktatási intézmények autonómiájának növekedése.

15 years ago, we also held a conference in honor of Tamás Kozma on his 65th birthday. Then I gave a lecture

with this title: Can academic capitalism be avoided? 15 years ago, in my lecture I drew parallels between the “worldwide crises” (Ph. Coombs) of expansion of secondary school in the 1960s and the subsequent expansion of higher education. Then I presented some of the political-sociological consequences of higher education expansion in the West. On the basis of all this, I have come to the conclusion that similar processes will take place in the Hungarian higher education, and that this expansion may slow down in the long run, but it will hardly be possible to stop and reverse it. In my present lecture, however, I’m talking that, unfortunately, I was wrong. Contrary to international trends, the ruling Hungarian party’s education policy has managed to reduce the proportion of students enrolled in higher education, and it also hinders most of the consequences of academic capitalism as e.g. the increasing autonomy of higher education institutions.

LÜKŐ ISTVÁN

Fenntarthatóság és a digitális átállás kihívásai az oktatásban • Sustainability and the challenges of digital switchover in education

Az oktatás egyik kihívása a fenntarthatóságra nevelés, amely valamennyi iskolafokozatot, iskolán kívüli tanulási formát átsző. Az előadás ezt a témát mozaik-szerűen az elvek, modellek és jó gyakorlatok példáin keresztül mutatja be, mint pl. az energiaszemlélet, Sus-

tainable Development Goals (2016–2030), ökoiskola, zöld egyetem. A másik kihívás a digitális átállás, a negyedik ipari forradalom, a robotizáció. Az előadás elsősorban a digitális kompetencia keretrendszer és az Új Nat – ban megjelenő technológia tantárgyat, valamint a pedagógusképzés és továbbképzés vonzatait mutatja be. Érintjük a digitális átállás pozitív és negatív hatásait is. One of the challenges of education is to educate for sustainability, which involves all levels of school, the form of extracurricular learning. The lecture presents this topic in a mosaic way through examples of principles, models, and good practices such as: energy perspective, Sustainable Development Goals (2016–2030), eco-school, green university. The other challenge is the digital shift, the fourth industrial revolution, robotization. The presentation will focus on the digital competence framework and the New Nat technology subject, as well as the implications of teacher training and further training. We also touch on the positive and negative effects of digital switchover.

MIKA JÁNOS

Környezeti nevelésünk frissítése az OECD (2018) Jelentése alapján • Updating environmental education based on the OECD (2018) Report

Az OECD Környezeti Teljesítményértékelések listázza az elmúlt tíz év eredményeit és hiányosságait. „2008 óta Magyarország jelentősen előre lépett abban, hogy

az erős gazdasági növekedését elválassa a fő környezeti problémáitól. A biológiai sokféleség védelme kiemelt közpolitikai prioritásainak egyike. A városi légszennyezés és a felszíni vizek rossz minősége azonban továbbra is jelentős probléma. További haladás szükséges az alacsony CO₂-kibocsátású, körforgásos gazdaság felé.” E mondatok és más állítások mellett, az Értékelés elismeri (i) a megújuló energiaforrások, különösen a biomassa magas arányát az energiaszerkezetben és (ii) a hulladékkezelés csökkenését, a növekvő újrafeldolgozást és újrahasznosítást a Lehetőségek között. A Kihívások között szerepel (iii) az épületállomány alacsony energiahatékonysága, (iv) az elöregedett és gyorsan növekvő járműpark és (v) a légszennyezettséggel összefüggő magas egészségügyi kockázatok. E megállapításokat ajánljuk a környezeti aktivitásunk fókuszába állítani. Bár az OECD nem érinti a környezeti nevelést, az előadás közread ajánlásokat is.

The OECD Environmental Performance Review: Hungary lists our results and deficiencies in the last ten years. „Since 2008, Hungary has made significant progress in decoupling its strong economic growth from main environmental pressures. Biodiversity protection is among its key policy priorities. However, urban air pollution and poor surface water quality remain important concerns. More progress is needed in the transition to a low-carbon, circular economy.” Besides these sentences and other statements, the Review also acknowledges (i) high share of renewables, particularly

biomass, in the energy mix and (ii) declining waste generation, increasing recycling and recovery, among the Opportunities. Among the Challenges we find (iii) low energy efficiency of buildings, (iv) old and fast-growing vehicle fleet and (v) serious air pollution-related health risks. Both the positive and negative findings will be recommended to focus in our environmental activities. Though, the Review, itself does not evaluate our environmental education, the presentation will provide recommendations.

MOLNÁR GYÖRGY

Változott-e az ezredforduló iskolája – „Kié az egyetem” egy tanulmány aktualitása • Has the school of the Millenium changed? Who does the university belong to? A current relevance of a study.

Az előadás aktualitását egy 1979-ben készült „Az ezredforduló iskolája” című könyv adta, mely több neves hazai oktatáskutató tollából származik, és úgy vélem máig érő értékes üzenete van a kötetnek. Ezt alapul véve, valamint áttekintve a magyar közoktatás, majd 2011-től a köznevelési rendszerben illetve felsőoktatásban végbement változásokat jelentősebb átalakulásról beszélhetünk a szűkebb értelemben vett iskolában és iskola környezetében is. Habár a 8 évfolyamos általános iskolai képzési struktúra az 1945-ös bevezetése óta alapvetően megmaradt, időközben megjelent 9 évfolyamos elképzelés mellett, megjelentek az előkészítő évfolya-

mok, új tanuláselméletek láttak napvilágot, megváltoztak az intézményfenntartók köre, átalakult a középfokú nevelési-oktatási rendszer szerkezete, és a legújabb változások pedig már a digitális kultúra legújabb jegyeit is magukban hordozzák a szakképzés 4.0. koncepció szerint. Mindezen jelenségek és tendenciák nagymértékben hozzájárultak a mai hagyományos iskola jelleghének a megváltozásához. Okfejtésemben szeretnénk rámutatni a legfontosabb változásokra a hagyományos iskolától a digitális iskoláig és a digitális névjegyek kialakulásáig.

The relevance of the presentation is based on a book published in 1979 titled *The School of the Millennium*. The message of the work written by several noted Hungarian educational researchers is still valid today. Coupled with the above conclusions and the changes affecting both the public and higher educational sphere since 2011, a significant transformation process can be discerned both in schools and the respective instruction environment. While the 8 grade primary school structure has been retained since its introduction in 1945, a recent proposal aimed at the extension of primary school to 9 grades, new preparatory grades have been implemented along with the elaboration of novel educational theories. Furthermore, new types of organizations emerged in charge of running schools, the structure of the secondary education system was significantly modified, and represented by the vocational training 4.0 concept the latest changes impact profes-

sional training via the expansion of digital culture. The abovementioned phenomena and tendencies significantly altered the image and characteristics of the traditional school. The objective of the forthcoming effort is to explore the impact of the most important changes ranging from the traditional school via the digital school to the rise of digital markers.

NAGY ÁDÁM

Ablak a világra – Margón kívülről • Window to the world – from the outside of the margin

Az ezredforduló óta megvalósuló nagymintás (8000 fős) ifjúságkutatási program – amely négyévenként a 15-29 éves korosztály élethelyzetét rögzíti-átfogó képet igyekszik festeni a magyar fiatalokról. A 2016-os adatfelvétel volt az első, amikor az uniós forrásokból finanszírozott kutatás adatbázisa évekig nem volt elérhető. Ezért született meg a Margón Kívül projekt az ifjúságkutatás adatainak autonóm értelmezését. Az előadás az adatok alapján felrajzolható oktatási sajátosságokat mutatja be, illetve mélyfúrásként az idegen nyelv ismeretének további társadalmi háttérét rajzolja meg. Az idegen nyelvi tudás egyenlőtlen, szocio-ökonómiai státusz szerinti eloszlását a nyelvtudás-mérések is visszaigazolják. Ehhez kapcsolódóan jártunk utána annak, hogy mennyiben határozza meg manapság a fiatalok élethelyzete nyelvtudásuk mértékét. A különböző társadalmi státuszú, eltérő mennyiségű kulturális tőkét

birtokló fiatalok hogyan látják saját egzisztenciális esélyeiket, illetve a nyelvtudás szerepét mindebben tartalmazza.

The large-scale (8,000) youth research program has been implemented since 2000. The research draws an every four years record the life situation of the 15-29 year-olds, aims to paint a comprehensive picture of the Hungarian youth. The 2016 survey was the first - funded by EU funds - that was not available for years. That is why the „outside of the margin” project was born: for an autonomous interpretation of youth research data. The lecture presents the educational features of the youth research and the background the knowledge of the foreign language. The distribution of foreign language skills according to unequal socio-economic status is also confirmed by language proficiency measurements. In connection with this, we have followed the extent to which young people today determine their language skills. How do young people see their own existential chances and the role of language skills with different social status, possessing different amounts of cultural capital?

NAGY PÉTER TIBOR

Dinamikus regionalitás • Dynamic regionality

Kozma Tamás évtizedek óta kutatja a területi iskolázottsági egyenlőtlenségeket, a vizsgálódás alapegységévé a megye helyett kistérséget téve meg. Jelen módszertani kísérlet abból indít, mi lenne ha magukat a térség határokat tennénk dinamikussá?

Kozma Tamas focuses his research to the regional inequalities in education. He uses the small region instead of counties. In this paper we would like to offer a possibility the moving of the regional borders itself.

POLÓNYI ISTVÁN

Felsőoktatás és munkaerőpiac • Higher education and the labor market

A vidéki egyetemek munkaerő-piaci kapcsolatainak néhány sajátossága a diplomás pályakövetési rendszer alapján.

The theme of the lecture is some of the characteristics of the labor market links of rural universities based on the graduate career tracking system.

SÁSKA GÉZA

A konzervatív szakma és pártpolitika képviselőinek ütközése a reform-szocializmus képviselőivel a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején Magyarországon • Fifth Congress of Education 1970, Congress of the Hungarian Socialist Party 1970, Statement of the Socialist Party on Education 1972

A magyar politikai központjában két nagyobb politikai csoport rajzolódott ki a hatvanas évek elejére. Az egyik azokból állt, akik továbbra is helyeselték a sztálini kor céljait és ideológiáját, módszereit azonban részben elutasították. Ehhez csoporthoz tartozott a sztálini pedagógiai elveket képviselő neveléstudományt képviselő kör is. A másik csoport tagjai a szocialista piaci gazdaságban hittek, a társadalmi egyenlőség megteremtésének bürokratikus szabályozását elvetették, nem a tudatformálástól, beleértve az oktatástól, hanem az életszínvonal emelkedésétől várták a rendszer elfogadottságát. A konzervatív tábor szakszervezeti vezetői újra életre hívták a korábban betiltott Magyar Pedagógiai Társaságot, hogy az MSZMP X. kongresszusára (1970) időzítve készítse elő az V. Nevelésügyi Kongresszust. A Kongresszus csak annyit ért el, hogy a párt kongresszus döntött az oktatás felülvizsgálatáról, mást nem. Azonban az 1972-ben az állami oktatásról szóló párhatározat előkészítéséből, és végrehajtásából már kiszorult konzervatív politikusokból és neveléstudósokból álló csoport, leértékelték intézményi háttérüket.

A Conflicts between the socialist reform-minded experts and party leaders and the conservative communists in field of education at the sixties, and the early seventies in Hungary Fifth Congress of Education 1970, Congress of the Hungarian Socialist Party 1970, Statement of the Socialist Party on Education 1972 At the beginning of the sixties, roughly two major political groups could be drawn up in the Hungarian political center. One of them consisted of refusing the methods of the Stalinism, however its goals and the ideology was still agreed. The group of the leading educational sciences represented Stalin's pedagogical principles has been jointed to this group, The members of the other group believed in the socialist market economy, and rejected the creation of social equality in administrative ways. hey gave up the theory and praxis of mind's formation, including effect of education, but the raising of standard of living was the basis of their policy expected to be accepted. The leaders of the conservative group re-established the previously banned Association of Hungarian Educators to prepare for the 5th Congress of Education, timing for the MSZMP X Congress. The result of these Congress was rather weak that the party's congress only decided to review the education. However, in 1972, a group of conservative politicians and educators was displaced from the preparation and implementation of the decision on public education, and their institutional background was devalued.

TRENCSENYI LÁSZLÓ

A tudós tisztessége - egy konferencia krónikája • The honesty of a scholar

1994-ben Kozma Tamás befolyásos szakértője volt a közoktatás ügyének s a tudományos életnek. A rendszerváltás izgalmas hónapjaiban készült a Nemzeti alaptanterv. Élénk viták zajlottak. A közpolitikában ugyanekkor váratlanul agresszív (mai szóval: populistá) hangok jelentek meg. Ennek volt fontos tünete Pető Iván és Kónya Imre televíziós vitája. A "konzervatív oldal" szokatlanul közönséges (útszéli) hangokkal próbálta jelenlétét igazolni, hatalma legitimitását ezzel felmutatni. - A NAT-diksurzus sorában fontos esemény helyszíne lett a Kossuth Klub. Szakmánkban szokatlanul a hátsó sorokban helyet foglaló "populisták" hangzavarral, bekiabálással, kitapsolással próbáltak ellenállni a szakmai érveknek. (A vita középpontjában a szabályozás szintjei álltak egyfelől: elég-e egy absztrakt core-curriculum ahhoz, hogy ennek alapján az iskolák adaptív helyi tantervet készítsenek, vagy kell egy kormányzati, tanügyigazgatási médium (az ún. keret-tanterv)? Másfelől: kell-e az alaptantervbe erkölcsi fundamentumokat rögzítő preambulum, vagy egy ilyen szöveg már a pluralista demokrácia megsértése? - Vélelmezem, hogy Kozma professzor mindkét kérdésben ebben a történelmi időben hajlott a "konzervatív" válaszra. Magam - ifjú radikálisként - az ellenkezője mellett érveltem. - Hogy a tudós oktatásszociológus hogy gondolta? Már sosem

tudjuk meg. - Amikor a “hátsó sorok” dühödt obstrukciója megindult, az ülés elnökeként félbeszakította a vitát, s határozottan megfékezte az érzelemnyilvánításokat. - Ez tudományos konferencia - mondta.- A “hátsó sor” megszeppenve elcsendesedett, a vita rendben lezajlott. - Hiteles jegyzőkönyvét az Új Pedagógiai Szemle nyilvánossága őrzi.

The presenter recalls a conference in 1994. This was the first time, when in our professional discourse the distant, aggressive voices, fuelled by politics appeared. It was the elegance of Tamás Kozma chairing the session that saved the situation. He set an example of how the scientific discourse shall be free of anger.

A KONFERENCIA ANYAGAI VIDEOBOOKKÉNT MEGNÉZHETŐEK

Első példány

https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_00_NagyPT_Boreczky.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_01_Boreczky_Benedek.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_02_Benedek_Juhasz.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_03_jhasz_Polonyi.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_04_Polonyi_Saska.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_05_Kerulo.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_06_Kerulo_Trencsenyi.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_07_Darvai.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_08_Biro_Bajomi.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_09_Bajomi_Csepeli.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_10_Csepeli_Fehervari.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_11_Fehervari_Buda.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_12_Buda.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_13_Hrubos_Jancsak.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_14_Jancsak_NagyPT.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_15_NagyPT_Lukacs.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_16_Lukacs_Mika.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_17_Mika_Nagy_Adam.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_18_1_Nagy_Adam.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_18_2_Molnar.mp4
https://archive.org/download/Hol_Tartunk_Kozma_80/Hol_tartunk_Kozma_80_19_Molnar_Luko_Kozma.mp4

Második példány

Hol tartunk Kozma 80 00 NagyPT Boreczky	https://youtu.be/7OwQ29GHcrQ
Hol tartunk Kozma 80 01 Boreczky Benedek	https://youtu.be/meojPg0aX14
Hol tartunk Kozma 80 02 Benedek Juhasz	https://youtu.be/TBN32RgAR7k
Hol tartunk Kozma 80 03 juhasz Polonyi	https://youtu.be/28OfDlua3AI
Hol tartunk Kozma 80 04 Polonyi Saska	https://youtu.be/RT96cuebiBg
Hol tartunk Kozma 80 05 Kerulo	https://youtu.be/AYA9140YNW8
Hol tartunk Kozma 80 06 Kerulo Trencsenyi	https://youtu.be/49VBodPlcG8
Hol tartunk Kozma 80 07 Darvai	https://youtu.be/L6KPCyE0SAg
Hol tartunk Kozma 80 08 Biro Bajomi	https://youtu.be/trFY9Lu9OrU
Hol tartunk Kozma 80 09 Bajomi Csepeli	https://youtu.be/SaW-jtwQeFo
Hol tartunk Kozma 80 10 Csepeli Fehervari	https://youtu.be/yNICW9goGqg
Hol tartunk Kozma 80 11 Fehervari Buda	https://youtu.be/CqUpypb1In8
Hol tartunk Kozma 80 12 Buda	https://youtu.be/iFkRdO0Yexo
Hol tartunk Kozma 80 13 Hrubos Jancsak	https://youtu.be/3hTT50w8ZGg
Hol tartunk Kozma 80 14 Jancsak NagyPT	https://youtu.be/qD3D4xfXcSQ
Hol tartunk Kozma 80 15 NagyPT Lukacs	https://youtu.be/K3QDeYvFJPY
Hol tartunk Kozma 80 16 Lukacs Mika	https://youtu.be/u2HLXiWJoZY
Hol tartunk Kozma 80 17 Mika Nagy Adam	https://youtu.be/_iLCLLY9sx0
Hol tartunk Kozma 80 18 1 Nagy Adam	https://youtu.be/kZXFyzzgSng
Hol tartunk Kozma 80 18 2 Molnar	https://youtu.be/zn-4QZToVEA
Hol tartunk Kozma 80 19 Molnar Luko Kozma	https://youtu.be/_OJHhfmD5Y